

Évforduló

Az elmúlt időszakban világszerte megemlékeztek a FID alapításának 90. évfordulójáról. Több mint 15 fejlett és fejlődő, szocialista és tőkés országban tartottak rendezvényeket (ünnepi ülések, szakmai szemináriumok stb.), s jelentek meg publikációk az évforduló kapcsán. A rendezvények sorozatába jól illettek a Magyarországon szervezett tanácskozás, illetve a különböző publikációk (lásd TMT, 1985. 12. sz.), amelyekről elismerőleg emlékeztek meg a 43. kongresszuson.

A 44. és 45. konferencia és kongresszus

A FID 44. konferenciáját és kongresszusát *Helsinki*ben (Finnország) rendezik meg 1988.

augusztus 28. és szeptember 1. között. Címe: *Információ — ismeretek — evolúció*. A szervezők az alábbi témakörökben várnak előadásokat: lingvisztika az információfeldolgozásban; az ember mint információfeldolgozó; mesterséges intelligencia; a különböző tudományterületek információs rendszerei; a szervezeti értékek és a vezetés változásai; az információátadás új módszerei; nemzeti és nemzetközi információs politikák. A közgyűlés Montrealban előzetesen elfogadta Kuba nemzeti tagjának meghívását, hogy az 1990-es konferenciát és kongresszust *Havannában* rendezzék meg.

Összeállította: Hegedüs Péter

KÍNAI KÖNYVTÁRÜGY ÉS TÁJÉKOZTATÁS

A Kínai Tudományos Akadémia Könyvtári és Információs Rendszere

A *Kínai Tudományos Akadémia Könyvtári és Információs Rendszere* (*The Library and Information System of the Chinese Academy of Sciences = LISCAS*) az országban a legnagyobbak és a legjelentősebbek közé tartozik. Fő feladatkörében az akadémia vezetőit és kutatóit látja el releváns döntéselőlkészítő, illetve tudományos információkkal. Felelőssége az alábbiakra terjed ki:

- ◆ az akadémia irányvonalának megfelelő hazai és külföldi információk gyűjtése, feldolgozása, tárolása és terjesztése;
- ◆ számítógépes információkereső hálózatok kiépítése az akadémia területén és az információkhoz való hozzáférés megjavítása országos szinten;
- ◆ a tervezéshez, a tervvariánsok kiválasztásához és az eredmények értékeléséhez szükséges információpolitikai dokumentumok kimunkálása és azok eljuttatása az akadémia felelős személyeihez;
- ◆ az információtudomány elméleti, módszertani és tapasztalati eredményeinek áramoltatása, s ezáltal

az akadémikusok könyvtár- és információtudományi kompetenciájának magasabb szintre emelése;

- ◆ az együttműködés és személyzetcsere lehetőségeinek felkutatása, szorgalmazása az országon belül és külföldön.

Szervezet

A LISCAS három adminisztratív szintre oszlik. Pekingben a *Kínai Tudományos Akadémia Könyvtára* áll, amelyet 1985 decembere óta a *Kínai Tudományos Akadémia Dokumentációs és Információs Központjaként* (*Dokumentation and Information Centre of the Chinese Academy of Sciences = DICCAS*) emlegetnek. A következő szinthez a négy regionális könyvtár (Sanghaj, Lanzhou, Vuhan, Csengdu) tartozik, míg a harmadik szint az országban szétszórtnan működő 117 intézeti, kb. 20 gyári és egyetemi

könyvtárat foglal magában. Az egész rendszerhez 1985-ben kb. 3000 munkatárs s mintegy 17 milliónyi dokumentum tartozott. A szervezeti felépítésnél meg kell még említenünk a *Kiadói, Könyvtár- és Tájékoztatástudományi Bizottság* (*Commission on Publishing, Library and Information Science = CLIPS*) ellenőrző szerepét a rendszer egyes elemei fölött. Az a tény pedig, hogy a rendszer szakmai felügyeletét az akadémia dokumentációs és információs centrumaként újjászületett központi könyvtárára bízták, tükrözi a tájékoztatástudomány rangjának hivatalos elismerését, a frontáttörést, az eltökéltséget a lemaradás felszámolására.

Programok és újabb tevékenységek

Kína hosszú története bővelkedik tudományos teljesítményekben. A modern könyvtári és információs szolgálat kifejlesztésére a Kínai Tudományos Akadémia viszont csak 1949. évi életre hívása után vállalkozhatott. A könyvtárak időközben szabványos osztályozási rendszerükkel, hagyományos szolgáltatásaikkal (könyvtárközi kölcsönzés, közös szerzeményezés, központi katalógus, megosztott szerkesztés stb.) olyan fejlettségi fokra jutottak el, hogy a kutatók bizonyos információs igényeinek kielégítésével meg tudnak birkózni. De ez a szolid hagyományos struktúra egyre kevésbé képes kielégíteni az újfajta igényeket. Az együttműködési megállapodások firszirozása révén ugyan a legutóbbi öt évben némileg előreléptek a szolgáltatásokban, mégsem ez az igazán járható út. Az igények növekedésével való lépéstartás mindenképpen elkerülhetlenné teszi a számítógépes információs rendszerek meghonosítását.

A könyvtár- és információtudomány egyesítése

Kínában a könyvtárakkal párhuzamosan ún. információs intézetek (ezek legjelentősebbike a *Kínai Tudományos és Műszaki Információs Intézet – Institute of Scientific and Technical Information of China = ISTIC*) is léteznek, amelyek tevékenységüket az információelemzésre és keresésre, adatbázisok előállítására stb. összpontosítják. Az akadémia jelenleg ilyen intézete nincs. Ezért volt és van kiemelkedő jelentősége a CLIPS által 1978-ban összehívott első könyvtár- és információtudományi konferenciának. E konferencia mérföldkő a kínai könyvtárak jelenkori történetében, hiszen első ízben tűzte napirendjére a könyvtár- és az információtudomány egységesítésének szükségességét. Érvként a két rokontudomány közös jellemzőit emelték ki:

- ◆ egyazon felelősség a fejlődést elősegítő információk terjesztésében;
- ◆ ugyanazon használókkal való érintkezés;
- ◆ ugyanazokkal a munkamédiákkal való foglalkozás (pl. információszolgáltatás nyomtatott vagy nem nyomtatott formában).

Az egymáshoz közeledés a konferencia után elég határozottan megindult. A felbátorított könyvtárosok mind gyakrabban kooperálnak a kutatókkal, a laboratóriumi kutatók egy része pedig információs szakember lett. Lépésről lépésre csökken a szakadék az információ-előállító és információhasználó között. A tudósok és a könyvtárosok közötti együttműködés már eddig is egy sor jelentős ötlethez, megoldáshoz, ésszerűsítéshez vezetett.

Szabványosítás és könyvtári automatizálás

A kutatás és a fejlesztés bázisa világszerte a felhalmozott emberi tudáshoz való közvetlen hozzáférés. Ebből következik: a nemzetközi együttműködésnek elsőbbséget kell adni. Ehhez – egyebek mellett – az információfeldolgozás problémájának megoldása szükséges, nevezetesen át kell venni és a kínai viszonyokra kell alkalmazni a nemzetközi szabványokat. Ez gyökeres szakítást jelent a múlt-hoz viszonyítva. E törekvések jegyében került sor 1983-ban a *Nyugati Nyelvű Folyóiratok Számítógépesített Központi Címjegyzéke Koordinációs Csoportjának* felállítására. A csoport feladata:

- ◆ több mint 2000 jelenleg előfizetett folyóiratcím újrakatalogizálása az AACR 2 és ISBD szerint;
- ◆ szoftver kifejlesztése adatfeldolgozáshoz;
- ◆ eredmények kinyomtatása három formában – szalagra, cédulára és könyvformában.

Mindezt 1986 végére tervezik befejezni. Ezek után a rendszer valamennyi egysége rendelkezni fog könyvformájú központi katalógussal, illetve saját állománya katalógusaival. Online keresés céljából a négy területi könyvtár és a DICCAS külön megkapja a saját számítógépébe betáplálható szalagokat. Ezután a DICCAS együttműködést kezdeményez más rendszerek könyvtáraival, hogy előkészítsék a kínai MARC rendszert mint az országos szintű számítógépesített katalogizálás végső célját.

Információkereső szolgáltatások

A gépesített információkereső szolgáltatásokat a rendszer már 1978-ban kezdte tanulmányozni. Az SDI (szelektív információterjesztés) meghonosítását célzó vállalkozás kétirányú:

1. az idegen nyelvű irodalom kereséséhez *importált* adatbázisok használata (pl. Science Citation Index, Conference Papers Index, Environment Abstracts, SPIN stb.),

2. a kínai irodalom kereséséhez *hazai* adatbázisok létrehozása és használata. Ez idő szerint mind több könyvtár teremti meg saját illetékességében az információs adatbázist vagy adatbankot.

Az online keresés Kínában ma még gyermekcipőben jár. Igen kevés könyvtárnak van megfelelő kapacitású számítógépe, és Kína hatalmas területének hosszú távon fennmaradó távközlési problémái is hozzájárulnak a szűk keresztmetszetekhez.

Személyzet képzése

Bár az akadémiai rendszer tekintélyes számú munkatárssal rendelkezik, a többség fiatalokból, képzetlenekből, gyakorlatlanokból áll. Az adott gárdával gyors eredményt felmutatni, megnövekedett információéhséget kielégíteni nem lehet. Ez komoly probléma volt az elmúlt évtizedben, de még a következőben is az lesz.

A személyzet képzésének elve az egyén szükségletéből indul ki, legyen szó akár munkahelyen belüli (on-the-job), akár munkahelyen kívüli (off-the-job) formákban való részvételről. Előbbinél a "konzulensi" rendszert vezették be, az új munkatárs és konzulense közötti három vagy több éves szerződés megkötését. E "tanulópárok" működésének eredményességét a könyvtárvezető évenként bírálja el. A munkahelyen kívüli képzési formák szemináriumok látogatására, műhelymunkába való be-

kapcsolódásra, évenkénti szakmai találkozókra való részvételre, tapasztalatcserékre kínálnak lehetőséget. A könyvtár- és információtudományi végzettségűeket esetenként valamely egyetem vagy főiskola szaktanfolyamára irányítják, de az egyetemi végzettség nélküliek számára is különféle szaktanfolyamok teszik lehetővé a munkájuk megkövetelte tudás megszerzését. A személyzet valamennyi tagja háromévenként félévi tanulmányi szabadságra jogosult.

Jelenleg folynak az előkészületek az akadémia felügyelte egyetemen (*Kínai Tudományos és Műszaki Egyetem*) az információtudományi tanszék felállítására. A tanszék többek között a következő tanfolyamokat indítaná: a könyvtár- és információtudomány elmélete és módszertana; információtechnika; információelemzés; idegen nyelvek.

Az irányító szervek, de a könyvtárosok és információtudósok is tudják, hogy az elért eredmények ellenére továbbra is az információtechnika kell elsőbbséget adni, az információhoz hozzáférést kell fejleszteni, s csak ekkor válhatnak az olvasók tájékozottabbakká, produktívabbakká. A LISCAS kapta a feladatot, hogy a tájékoztatási rendszer elemeinek összehangolásával a modernizálás országos programjaihoz is hozzájáruljon.

/GONG, Y. T.: The library and information system of the Chinese Academy of Sciences: a brief overview. = North-Holland Journal of Information Science, 1986. 12. sz. p. 59–62./

(Zoltán Imre)

Online információkeresés a Kínai Népköztársaságban

Az 1980-as években sok országban vált népszerűvé az online információkeresés. A legutóbbi években Kína jelentős lépést tett előre e téren, hogy behozza lemaradását.

Az 1970-es évek végén a gazdasági élet és a tudományos kutatás megélénkülése megnövelte Kínában az információ iránti igényt. Sok felhasználó akarta felváltani a hagyományos manuális információkeresést a nemzetközi szolgáltatóközpontok adatbázisaiban történő online kereséssel. Sok információs intézmény törekedett arra, hogy e téren a lehető legkisebbre csökkentsék az elmaradást.

A kezdet

Kínának nem volt csatlakozása a TYMNET és a TELENET nemzetközi adatátviteli hálózatokhoz, így nem kapcsolódhatott az online információkereső rendszerekhez saját termináljaival és mikroszámítógépeivel. Ezért született a terv, hogy Hongkongban hozzanak létre csatlakozópontot. Kilenc Pekingben működő ágazati információs intézet (építőipari, földtani, közlekedési, vasúti, vegyipari, kohászati, gépipari, műszeripari és szénbányászati) társulást hozott létre erre a feladatra. Közös erőfeszítésükkel végül elnyerték a kormány támogatását.